

ارزیابی عوامل مؤثر بر تحقق حکمروایی خوب روستایی با تاکید بر عملکرد دهیاری‌ها مطالعه موردی: دهستان چایپاره بالا، شهرستان زنجان

منیژه احمدی^۱

استادیار و عضو هیئت علمی گروه جغرافیا، دانشگاه زنجان، زنجان، ایران

مهدی چراغی

دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه تهران، تهران، ایران

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۶/۱/۳۰ تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۶/۴/۲۶

چکیده

شناسایی مؤثرترین سطح نحوه حکومت و مدیریت بر تحقق برنامه‌ها و اهداف توسعه روستایی از الزامات اساسی محسوب می‌گردد. در این راستا در تحقیق حاضر به بررسی عوامل مؤثر بر تحقق حکمروایی خوب روستایی با تاکید بر عملکرد دهیاری‌ها در دهستان چایپاره بالا واقع در شهرستان زنجان پرداخته شده است. روش تحقیق به صورت توصیفی-تحلیلی و روش گردآوری اطلاعات به صورت کتابخانه‌ای و میدانی (پرسشنامه، مصاحبه) می‌باشد. جامعه آماری تحقیق حاضر شامل تمامی روستاهای دهستان چایپاره بالا واقع در شهرستان زنجان می‌باشند برای انتخاب نمونه از جامعه آماری از فرمول اصلاح شده کوکران استفاده شد که تعداد نمونه لازم جهت تکمیل پرسشنامه ۱۶۰ خانوار محاسبه گردید. به منظور سازگاری درونی و روایی پرسشنامه‌ها از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد. برای این منظور تعداد ۳۰ پرسشنامه تکمیل و پیش آزمون گردید و ضریب آلفای بدست آمده برای با ۰/۷۴ درصد به دست آمد. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد سطح رضایت مردم از عملکرد دهیاران در وضعیت مطلوبی قرار ندارد.

واژگان کلیدی: حکمروایی خوب، دهیار، توسعه روستایی، شهرستان زنجان

مقدمه

در حال حاضر و در سطح جهانی مباحثی در ارتباط با تغییر ماهیت دولت وجود دارد. تاکید اصلی این مباحث تاکید بر مشارکت عموم مردم در روند تصمیم‌گیری و حتی تدوین سیاست‌ها می‌باشد. در این رویکرد دولت و نهادهای عمومی آن تنها تصمیم‌گیرنده نبوده و قدرت باید در میان بازیگران مختلف اجتماعی توزیع شود (Lemos and Agrawal, 2007; Secco et al, 2011). امروزه حکمروایی مطلوب یکی از اهداف مورد تاکید بسیاری از کشورها بوده و این کشورها از طریق برنامه‌ریزی نهادها و دخالت بازیگران اجتماعی مختلف به دنبال دستیابی به این ایده می‌باشند (Mantino, 2010, OECD, 2006).

در حال حاضر، در کشورهای در حال توسعه فرایندهای بیرونی مختلفی نظیر جهانی شدن، اهداف توسعه هزاره سازمان ملل، کاهش فقر و دستیابی به توسعه پایدار موجب شده است تا بسیاری از کشورهای توسعه نیافته به رویکردهای مهمی مانند تمرکززدایی، مشارکت، کارآفرینی، نهادسازی و... توجه نمایند. در این راستا طی دهه گذشته الگوی حکمرانی خوب از سوی مجامع و سازمان‌های بین‌المللی و دولت‌ها مورد توجه قرار گرفته است چرا که به نظر می‌رسد در ادبیات توسعه میان حکمروایی خوب و توسعه پایدار ارتباطی تنگاتنگ وجود دارد که در سطوح مختلف ملی تا محلی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است (Matovu, 2003, p2, Dwyer et al, 2009, Frank et al, 2013). به عنوان مثال، با وجود سرازیر شدن امکانات به روستاها از اوایل انقلاب تا امروز شاهد کاهش مشکلات روستاها و به تبع آن شهرها نشده‌ایم و این برنامه‌ها و طرح‌ها بدلیل عدم توجه به خواسته‌های واقعی مردم و مشارکت پایین آنها در فرآیند برنامه‌ریزی در بیشتر موارد با استقبال کمتر ساکنین مناطق روستایی مواجه شده است (افتخاری، ۱۳۸۸، ص ۱۷).

شکل حکومت فعلی در بسیاری از مناطق جهان به صورت سیستم تعاملی می‌باشد، این روش ترکیبی از روش‌های بالا به پائین و براساس دسترسی به قدرت سیاسی و نهادی و به دنبال حاکمیت قانون طراحی می‌شود. در مقابل در دیدگاه حکمروایی تصمیم‌گیری براساس نیازهای ذینفعان محلی و تقسیم قدرت و انتقال اطلاعات و از پائین به بالا می‌باشد (Go and Trunfio, 2011, p4). بنابراین امروزه با آشکار شدن اثرات منفی برنامه‌ریزی‌ها و سیاست‌های گذشته درصد قابل توجهی از کشورها، در برنامه‌ریزی و مباحث مربوط به توسعه روستایی به طیف وسیعی از ایده‌ها مانند شکل، ماهیت و نحوه مدیریت حکومت‌های محلی و روستایی، طرح‌ها و پروژه‌ها، ظرفیت‌سازی برای نهادهای محلی دولتی و خصوصی در جهت تدوین و اجرای سیاست‌ها و برنامه‌های توسعه محلی و در نهایت حکمرانی خوب توجه نموده‌اند.

ساختار مدیریت کشورمان بر پایه دو رکن شورای اسلامی روستا به عنوان نهاد تصمیم‌گیر و دهیاری به عنوان نهاد اجرایی شکل گرفته است. دهیاران به عنوان مجری، دارای ارتباط مستقیم با روستائیان بوده و عواملی مانند نحوه تعامل آنها با مردم، رضایت مردم از عملکرد دهیاران و آگاهی دهیاران با مفاهیم حکمروایی خوب می‌تواند در موفقیت آنها و تسریع روند دستیابی به حکمروایی خوب در نواحی روستایی مؤثر واقع شود. در همین راستا تحقیق حاضر با هدف بررسی نقش دهیاری‌ها جهت دستیابی به حکمروایی خوب روستایی و جهت پاسخگویی به سؤالات زیر تدوین شده است:

- ۱- آیا رضایت خانوارهای روستایی از عملکرد دهیاران در وضعیت مناسبی قرار دارد؟
- ۲- آیا رابطه معناداری میان آگاهی دهیاران از مفاهیم و شاخص‌های حکمروایی خوب روستایی با رضایت خانوارهای روستایی از عملکرد آنها وجود دارد؟

مبانی نظری

در طی دهه‌های ۱۹۵۰ تا اواخر دهه ۱۹۷۰ رویکردهای متفاوتی جهت دستیابی به توسعه روستایی در کشورهای در حال توسعه به اجرا گذاشته شد، مهم‌ترین این رویکردها شامل تأمین نیازهای اساسی و توسعه یکپارچه روستایی بود، نتیجه بررسی‌های نهادهای بین‌المللی نشان داد، اجرای برنامه‌های توسعه روستایی در این کشورها موفقیت‌های چندانی را به همراه نداشته است، بررسی‌های محققان نشان داد عدم مشارکت فعال، مؤثر و ماندگار روستائیان خصوصاً فقرای روستایی علت این امر بوده است (Heck, 2003, p 32, Shah, 2009, p177) از این رو دولت‌ها به اتخاذ رویکردهای مشارکتی در برنامه‌های توسعه روی آورده‌اند (Murray, 2007, p12; Jennings, 2007, p91; Lange, 2008, p45) این امر باعث شکل‌گیری ساختارها و مفاهیم جدید جهت اداره نواحی روستایی بوده است. می‌توان گفت در دهه‌های اخیر حکومت محلی روستایی در بیشتر کشورها در معرض تحول چشمگیری بوده است. ماهیت و زمان این تغییرات با توجه به زمینه‌های ملی هر کشور متفاوت است، اما در مفهوم وسیع آن، مدیریت روستایی از دوره پدر سالاری در اوایل قرن بیستم، به دوره دولت‌گرا در اواسط قرن بیستم و به یک دوره جدید حکمروایی در قرن بیست و یکم متحول شده است (وودز، ۱۳۹۰، ص ۲۶۸). از اواسط دهه ۱۹۹۰ م. نارضایتی نسبت به الگوی دولت حداقل‌اشکل گرفت. بحران‌های مالی دهه ۱۹۸۰ و ۱۹۹۰ عملکرد اقتصادی کشورهای بلوک شرق، زمینه الگوی حکمرانی خوب را فراهم ساخت. این الگو راهکار توسعه را نه دولت بزرگ و نه دولت حداقل، بلکه دولت خوب می‌داند. به عبارت دیگر مداخله کم یا زیاد دولت مشکل توسعه را حل نمی‌کند بلکه کیفیت دولت، مسأله اصلی است. نظریه پردازان اصلی آن اقتصاددانانی چون داگلاس نورث، رونالد کوز و بیش از همه جوزف یوجین استیگلیتز^۱ بودند. بانک جهانی، صندوق بین‌المللی پول و سازمان ملل از دریچه‌های گوناگونی به این نظریه پرداختند. برنامه عمران سازمان ملل و تا حدودی صندوق بین‌المللی پول سیاستی به نام حکمرانی خوب را به عنوان کلید معمای توسعه مطرح نمودند. در طی دهه حاضر ادبیات بسیار گسترده‌ای تحت این عنوان از سوی نهادهای بین‌المللی فوق‌انتشار یافته است به طور مثال صندوق بین‌المللی پول بر شفافیت مالی و پولی به عنوان شرط لازم برای افزایش پاسخگویی حکومت پرداخته است (IMF, on line) ۲۰۰۲ برای بانک جهانی دو سازوکار اصلی پیشنهادی به منظور بهبود حکمرانی، تقویت رقابت و پاسخگویی است که کاربرد آنها در حوزه‌های مختلف سیاسی، اقتصادی و اجتماعی دایره بسیار گسترده‌ای از سیاست‌ها، از اصلاح سیستم قضایی و آموزش و پرورش تا نظام مناقصات دولتی را شامل می‌شود (World Bank, 2003, on line). به طور کلی براساس آنچه ذکر شد عوامل پیدایش الگوی حکمرانی خوب را در سه عنوان می‌توان مورد بررسی قرار داد (می‌دری، ۱۳۸۵، صص ۲۷۶-۲۶۲):

^۱ طرفداران دولت حداقل، به مداخله بسیار محدود دولت در اقتصاد معتقدند و به طرفداری از نظام بازاری می‌پردازند.

2 -Douglass C. North

3 -Ronald Gase

4- Joseph Eugene Stiglitz

۱- افزایش بحران‌های مالی از سال ۱۹۷۰؛

۲- تحول عملکرد اقتصاد جهانی؛

۳- ضعف عملکرد اقتصادی کشورهای در حال گذار (از برنامه‌ریزی متمرکز و اقتصاد دولتی به اقتصاد بازار).
با اشراف به مشکلات ایجاد شده، کمیسیون حقوق بشر سازمان ملل در قطعنامه شماره ۲۰۰۰/۶۴ خود بر تقویت حکمرانی خوب و مطلوب در سطح ملی از طریق تأسیس نهادهای مؤثر و پاسخگو برای پیشبرد رشد و توسعه پایدار انسانی تأکید کرد و حکمرانی مطلوب را در ارتباط نزدیک با پیشبرد حمایت از حقوق بشر دانست و از کشورها خواست روشهای عملی برای تقویت حکمرانی مطلوب را اتخاذ کنند (UN,2000, on line). مسأله اصلی مطرح در نظریه حکمرانی خوب، بهبود کیفی دولت است.

حکمرانی مفاهیم و ابعاد و عوامل مؤثر در آن

مفهوم حکمرانی مفهوم جدیدی نیست. قدمت آن به قدمت تاریخ تمدن بشری می‌گردد. این اصطلاح از لغت یونانی *Kybernetes, kybernan* گرفته شده است و معنی آن هدایت و راهنمایی کردن است. در حالی که مفهوم دولت بر واحد سیاسی برای انجام وظیفه سیاست‌گذاری که برجسته‌تر از اجرای سیاست‌هاست تأکید می‌کند؛ لغت و مفهوم حکمرانی اشاره به پاسخگو بودن هم در سیاست و هم در اجرا دارد (اکبری، ۱۳۸۶، صص ۱۵۰-۱۴۹).
در نوشته‌های بسیاری که در سطح جهانی طی دهه گذشته منتشر شده، موضوع حکمرانی خوب بر چگونگی دست یافتن به حکومتی که بتواند زمینه ساز توسعه‌ای مردم سالار و عدالت خواهانه باشد تأکید نموده است. شاید بتوان گفت مفهوم حکمرانی خوب برای مدتی طولانی حول محور اداره یک سازمان می‌گشت. ولی بعدها در برنامه‌های توسعه جای محکمی باز کرد. روش مطلوب در آزمون یک حکمرانی از نظر مطلوب بودن یا نبودن اندازه‌گیری میزان برخورداری مردم از حقوق مدنی، سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی است (یزدانی زنوز، ۱۳۸۴، ص ۱۵).
برنامه توسعه سازمان ملل حکمرانی خوب را استعاره از قدرت سیاسی و اداری در تمام سطوح برای برخورد مناسب با مشکلات پیش روی دولت تعریف می‌کند. براساس تعریف برنامه عمران سازمان ملل حکمرانی خوب عبارت است از: مدیریت امور عمومی براساس حاکمیت قانون، دستگاه قضایی کارآمد و عادلانه و مشارکت گسترده مردم در فرایند حکومت دارید. در تعریف دیگری مطابق قطعنامه شماره ۲۰۰۰/۶۴ کمیسیون حقوق بشر سازمان ملل، حکمرانی خوب به محیط و شرایط مناسبی گفته می‌شود که برخورداری از حقوق بشر و ارتقاء و رشد توسعه انسانی پایدار متکی به آن است (زارعی، ۱۳۸۳، ۱۶۴). بنابراین تأکید بر حکمرانی خوب در سطح ملی از طریق نهادهای و مراجع پاسخگو و مؤثر فرایندی پیوسته و ماندگار برای همه حکومت‌ها محسوب می‌گردد که تلاشی در جهت دستیابی به توسعه عادلانه و پایدار است.

در هر حال عناصر اصلی حکمرانی خوب یکسان می‌باشند. در گزارش برنامه توسعه سازمان ملل مؤلفه‌های اصلی برای حکمرانی مطلوب به شرح زیر بیان شده است:

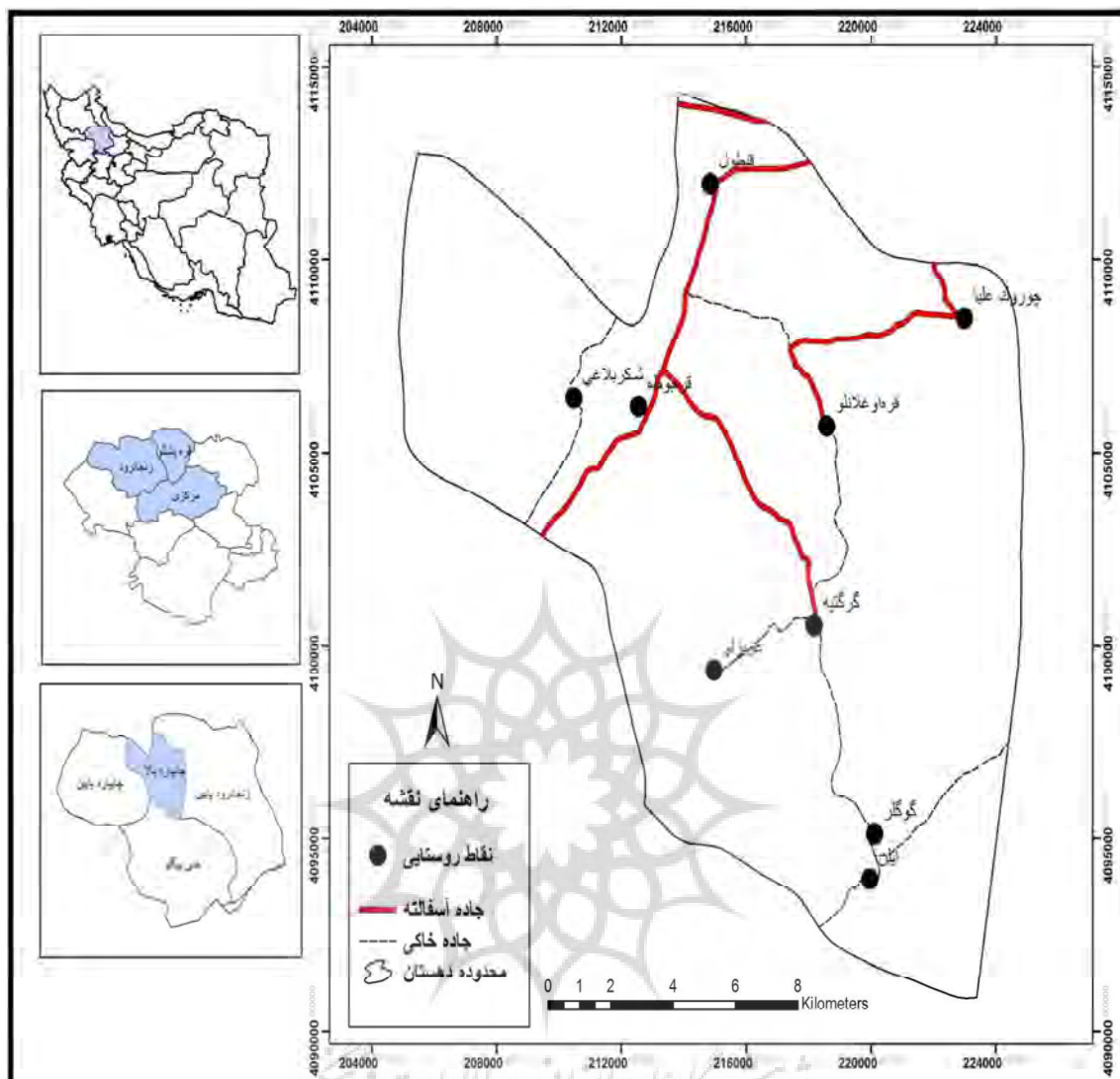
۱- مشارکت ۲- قانون‌محوری ۳- شفافیت ۴- مسئولیت‌پذیری ۵- جهت‌گیری هماهنگ و اجماع‌محور ۶- عدالت

۷- کارایی و اثربخشی ۸- حق اظهار نظر ۹- پاسخگویی (UNDP,2000)

حکمرانی خوب روستایی به مفهوم ایجاد شرایطی است که در آن خواسته‌ها و به اصطلاح صدای مردم را به عنوان عامل و محرک دستیابی به نتایج مطلوب توسعه مورد توجه قرار دهند. بنیان نهادن روابط، مشارکت از نوع جدید (دولت و مردم) و استفاده از استعدادهای جمعیت روستایی از ویژگی‌های حکمرانی خوب روستایی است که اغلب از آن به عنوان شرط اساسی توسعه پایدار روستایی یاد می‌شود. هرچند، توسعه روستایی به عنوان بخش ضروری توسعه یکپارچه سرزمین محسوب می‌گردد؛ اما چنانچه به حکمرانی خوب در مناطق محروم و عقب‌مانده توجه نشود؛ این نوع توسعه، در برقراری تساوی حقوق و ایجاد عدالت و رشد موفق نخواهد بود ((SIRDAP,2008,P13). بررسی ادبیات حکمروایی خوب نشان می‌دهد، عواملی در بهبود حکمروایی در نواحی روستایی مؤثر می‌باشد، از جمله این عوامل می‌توان به عوامل اقتصادی (Zafra-Gomez,2009, Bardhan,2008)، سرمایه اجتماعی (Min,2011)، مدیریت محلی مبتنی بر جامعه (Loghman,2011)، اشاره کرد. از جمله عواملی که در حال حاضر جهت تحقق حکمروایی به آن تاکید می‌شود، ویژگی‌های رهبر جوامع روستایی است که در مناطق مختلف دنیا به صورت رسمی و غیررسمی وجود دارد، از جمله این عوامل می‌توان به سبک مدیریت و رهبری (Kim,2007)، ویژگی‌های فردی دهیار (رضوانی، ۱۳۹۱)، رضایت شغلی دهیار (چوبچیان، ۱۳۸۶)، تحصیلات (فیروزآبادی، ۱۳۸۸) و ... می‌باشد. در همین حال از مواردی مهمی که می‌تواند تحقق حکمروایی را از طریق دهیاران در کشورمان محقق کند آگاهی دهیاران از مفاهیم و شاخص‌های حکمروایی می‌باشد.

روش

در تحقیق حاضر با توجه به پرسش‌های مطرح شده و در راستای پاسخگویی علمی به این سؤالات، به تحلیل وضعیت مسئله و ابعاد آن پرداخته شده است. بنابراین، تحقیق حاضر از نوع کاربردی و از نظر ماهیت و روش به صورت توصیفی-تحلیلی می‌باشد. ابتدا برای بررسی میزان آشنایی دهیاران با مفاهیم حکمروایی خوب روستایی، مفاهیم حکمروایی مطابق جدول ۱ و در قالب ۲۷ شاخص مرتبط و سوالاتی با طیف لیکرت در مقیاس‌های اسمی و رتبه‌ای طراحی و استخراج گردید و سپس با استفاده از این شاخص‌ها به ارزیابی میزان آشنایی دهیاران با مفاهیم حکمروایی خوب روستایی پرداخته شد سپس به منظور بررسی رابطه میان آگاهی دهیاران از مفاهیم و شاخص‌های حکمروایی خوب روستایی و عملکرد آنها از دیدگاه مردم، عملکرد دهیاران در قالب ۴ مؤلفه اصلی و ۳۲ شاخص (جدول شماره ۲) مورد ارزیابی قرار گرفت. روش گردآوری اطلاعات به صورت کتابخانه‌ای و میدانی (پرسشنامه و مصاحبه با دهیارها و سرپرست‌های خانوارها) بوده و روش تجزیه و تحلیل اطلاعات با استفاده از آزمون T تک نمونه‌ای، آزمون کندال و ضریب همبستگی) صورت گرفته است. جامعه آماری تحقیق، روستاهای دهستان چایپاره بالای شهرستان زنجان می‌باشند که در سرشماری سال ۱۳۹۰ دارای ۴۰۱۰۶ نفر جمعیت و ۱۱۹۶ خانوار بوده است (نقشه شماره یک)، لذا واحد تحلیل خانوارهای روستایی ساکن و دهیاران روستاهای دهستان می‌باشد. برای انتخاب نمونه از جامعه آماری از فرمول اصلاح شده کوکران استفاده شد که تعداد نمونه لازم جهت تکمیل پرسشنامه ۱۶۰ خانوار محاسبه گردید. به منظور سازگاری درونی و روایی پرسشنامه‌ها از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد. برای این منظور تعداد ۳۰ پرسشنامه تکمیل و پیش آزمون گردید و ضریب آلفای بدست آمده برای با ۰/۷۴ درصد به دست آمد.

نقشه شماره یک: موقعیت جغرافیایی محدوده مورد مطالعه

جدول شماره ۱: شاخص‌های مرتبط جهت بررسی آگاهی دهیاران با مفاهیم حکمروایی خوب روستایی

مفاهیم مرتبط با حکمروایی خوب روستایی

آشنایی با قواعد پاسخگویی، آشنایی با مزایای مشارکت، مسئولیت‌پذیری، مشارکت زنان در امور مختلف اجرایی، اعلام دارایی‌ها و درآمد به مردم، رعایت عدالت در تصمیم‌گیری‌ها، رعایت تقدم ضوابط بر روابط، تعهد حرفه‌ای، تعهد اخلاقی، قدرت تدبیر و برنامه‌ریزی، آشنایی با مفاهیم ظرفیت‌سازی و توانمندسازی، در نظر گرفتن منافع گروهی مردم، توجه به نظر مردم، رعایت احترام به ارباب و رجوع، تلاش برای کسب رضایت مردم، تعامل با مدیران بالا دستی، حمایت نهادهای فرادست دولتی از اقدامات دهیاری و شورا، احساس تعلق مکانی به روستا، میزان آشنایی با مدیران دولتی، برگزاری جلسات منظم با مردم روستا، مشورت با مردم روستا، هماهنگی برای برگزاری کلاسهای آموزشی برای مردم، مشورت با متخصصین، مشورت با ریش سفیدان، ارائه گزارش فعالیت به مردم، ارائه گزارش عملکرد به شورای بخش، ارائه گزارش عملکرد به

بخشداری

جدول شماره ۲: شاخص‌های بررسی عملکرد دهیارها

مؤلفه	شاخص
اقتصادی	ایجاد زمینه برای فرصت‌های شغلی جدید
	تلاش برای دریافت اعتبارات مالی توسط مردم
	ایجاد زمینه برای افزایش مهارت اقشار مختلف به ویژه جوانان
	تلاش برای معرفی کارآفرینان به مراکز اداری
فرهنگی	ایجاد زمینه برای ارتقا سطح سواد و ادامه تحصیل
	ایجاد زمینه برای افزایش میزان مطالعه و کتابخوانی
	افزایش میزان آگاهی
	ایجاد زمینه برای استفاده از ICT
	ارتقا فرهنگ دینی.
	تلاش جهت بهبود وضعیت مساجد و حسینیه‌ها
اجتماعی	افزایش انسجام و همبستگی اجتماعی
	افزایش ماندگاری جمعیت
	ارتقا سطح بهداشت
	ورزش
	ایجاد زمینه برای بهبود گذران تفریحات سالم
	اوقات فراغت اقشار مختلف پارک و فضای سبز
	برگزاری مسابقات فرهنگی و ورزشی
	ترغیب مردم برای استفاده از بیمه‌های مختلف
	افزایش امنیت اجتماعی
	مبارزه با اعتیاد
کالبدی	ایجاد فضای سبز
	نظارت بر ساخت و ساز
	ایجاد فضای ورزشی
	بهبود محیط زیست
	جمع‌آوری و دفع بهداشتی زباله
	دفع آب‌های سطحی
	محافظت از جنگلها و مراتع
	ایجاد زمینه برای مقاوم‌سازی واحدهای مسکونی
بهبود و بازسازی اماکن تاریخی	
بهبود روستا.	

منبع: خانی و سوری، ۱۳۹۱؛ شاهکوهی، ۱۳۹۱؛ تقدیسی، ۱۳۹۰

یافته‌ها

بررسی ویژگی‌های فردی پاسخ دهندگان نشان می‌دهد، میانگین سنی این افراد ۳۷،۶ سال است و ۸۴ درصد پاسخ دهندگان مرد و ۱۶ درصد زن می‌باشند. متوسط بعد خانوار ۴،۳ نفر، از نظر سطح تحصیلات ۲۸ درصد افراد بی سواد، ۲۱ درصد سواد دوره ابتدایی، ۳۶ درصد سواد دوره راهنمایی و دوره دبیرستان و ۱۵ درصد دیپلم و بالاتر از دیپلم تحصیلات داشته‌اند. از نظر وضعیت فعالیت ۳۲ درصد افراد شاغل در بخش دولتی، ۴۸ درصد شاغل در بخش کشاورزی، ۲۰ درصد هم در بخش صنعت مشغول به فعالیت بوده‌اند.

در ادامه تحقیق، به بررسی سطح رضایت مردم از عملکرد دهیارها پرداخته شده است. در همین راستا تحلیل میانگین عددی ابعاد عملکرد دهیاران نشان می‌دهد که عملکرد دهیاران در ابعاد اقتصادی و فرهنگی پایین و در ابعاد اجتماعی و کالبدی بالا می‌باشد. براساس آزمون t تک نمونه‌ای با احتساب دامنه طیفی موجود که بین ۱ تا ۵ و براساس

طیف لیکرت در نوسان است، این میزان برای ابعاد اقتصادی و فرهنگی کمتر از شرایط متوسط (۳) و برای ابعاد اجتماعی و کالبدی بیشتر از شرایط متوسط (۳) ارزیابی شده است. این تفاوت در سطح آلفا ۰/۰۱ معنادار می‌باشد. این موضوع نشان دهنده آن است که از دیدگاه مردم، عملکرد دهیاران در زمینه‌های **اجتماعی** (ایجاد زمینه برای بهبود گذران اوقات فراغت اقشار مختلف، ورزش، تفریحات سالم، پارک و فضای سبز، برگزاری مسابقات فرهنگی و ورزشی، ترغیب مردم برای استفاده از بیمه‌های مختلف، افزایش امنیت اجتماعی، مبارزه با اعتیاد) و **کالبدی** (نظارت بر ساخت و ساز، بهبود محیط زیست، جمع‌آوری و دفع بهداشتی زباله دفع آب‌های سطحی، محافظت از جنگلها و مراتع، ایجاد زمینه برای مقاوم‌سازی واحدهای مسکونی، بازسازی اماکن تاریخی، بهسازی روستا) بهتر از زمینه‌های فرهنگی و اقتصادی (ن.ک.جدول ۲) بوده است (جدول ۳).

جدول شماره ۳: تحلیل عملکرد دهیاران از دیدگاه مردم، براساس t تک نمونه‌ای

مؤلفه‌ها	میانگین	آماره آزمون t	معناداری	تفاوت میانگین	فاصله اطمینان ۹۵ درصد
				حد پائین	حد بالا
اقتصادی	۲,۷۹۱۷	-۴,۴۴۱	۰/۰۰۰	-۰/۲۰۸۳	-۰/۳۰۱۵ -۰/۱۱۵۲
فرهنگی	۳,۰۰۶۹	۰,۲۲۸	۰/۰۰۰	۰/۰۰۶۹	-۰/۰۵۳۴ -۰/۰۶۳۷
اجتماعی	۳,۳۵۱	۱۱,۵۹۵	۰/۰۰۰	۰/۳۵۱۰	۰/۲۹۰۹ ۰/۴۱۱۱
کالبدی	۳,۴۴۶۹	۱۷,۵۷۱	۰/۰۰۰	۰/۴۴۶۸	۰/۳۹۶۴ ۰/۴۹۷۴

منبع: یافته‌های پژوهش

یافته‌های تحقیق براساس آزمون کندال بیانگر آن است که بین میانگین ابعاد اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و کالبدی عملکرد دهیاری در محدوده مورد مطالعه در سطح آلفا ۰/۰۱ تفاوت معناداری وجود دارد. در این بین بیشترین میانگین رتبه‌ای مربوط به بعد کالبدی و کمترین آن مربوط به بعد اقتصادی می‌باشد. بررسی میانگین رتبه‌ای داده‌های حاصل از تحلیل عملکرد دهیاری‌ها از دیدگاه مردم، نشان دهنده پایین بودن عملکرد دهیاری‌ها (کمتر از حد متوسط) برای ابعاد اقتصادی و فرهنگی و بالا بودن عملکرد دهیاری‌ها (بالتر از حد متوسط) برای ابعاد اجتماعی و کالبدی می‌باشد. (جدول ۴)

جدول شماره ۴: معناداری تفاوت میانگین رتبه‌ای عملکرد دهیاری از دیدگاه مردم، براساس آماره آزمون کندال

زمینه‌ها	تعداد	میانگین عددی	میانگین رتبه‌ای فریدمن
اقتصادی	۱۶۰	۲,۷۹۱۷	۱,۵۲
فرهنگی	۱۶۰	۳,۰۰۶۹	۱,۹۹
اجتماعی	۱۶۰	۳,۳۵۱	۳,۱۱
کالبدی	۱۶۰	۳,۴۴۶۹	۳,۳۸
Chi-square	۱۴۰,۲۶۴		
Kendall's W	۰/۴۸۸		
سطح معناداری	۰/۰۰۰		

منبع: یافته‌های پژوهش

جهت پاسخگویی به سؤال دوم تحقیق، به تحلیل روابط آماری میان رضایت مردم از عملکرد دهیاری از نظر خانوارهای مورد مطالعه و میزان آشنایی دهیاران با مفاهیم حکمروایی روستایی پرداخته شده است. نتایج بدست آمده از ضریب همبستگی نشان دهنده وجود رابطه معنادار آماری میان متغیر وابسته رضایت مردم از عملکرد دهیاری و متغیر مستقل میزان آگاهی دهیاران با مفاهیم حکمروایی روستایی می‌باشد. بررسی‌های پژوهش حاضر

نشان می‌دهد، براساس میزان آگاهی دهیاران با مفاهیم حکمروایی روستایی، تفاوت معناداری در رضایت مردم از عملکرد دهیاری به دست آمده است. جهت این رابطه نیز مثبت برآورد شده است که نشان دهنده وجود رابطه مستقیم می‌باشد، بنابراین می‌توان گفت با افزایش میزان آگاهی دهیاران با مفاهیم حکمروایی روستایی، میزان رضایت مردم از عملکرد دهیاری‌ها هم افزایش می‌یابد (جدول ۵).

جدول شماره ۵: روابط آماری میان رضایت مردم از عملکرد دهیاری و آگاهی دهیاران با مفاهیم حکمروایی روستایی

متغیرها	رضایت مردم از عملکرد دهیاری
آگاهی دهیاران با مفاهیم حکمروایی	Pearson Correlation Sig. (2-tailed)
	.881** .009

منبع: یافته‌های پژوهش

نتیجه گیری امروزه چگونگی اعمال حاکمیت به عنوان یکی از عناصر ضروری جهت دستیابی به توسعه و به خصوص توسعه روستایی شناخته شده، در همین ارتباط دولت‌ها برنامه‌های متفاوتی را جهت افزایش مشارکت روستائیان و کاهش دخالت خود به اجرا می‌گذارند. در کشورمان ایران بعد از انقلاب سال ۱۳۵۷، مسئولیت اجرایی مدیریت روستاها به دهیاران واگذار شد. در همین ارتباط در تحقیق حاضر به بررسی عوامل مؤثر بر تحقق حکمروایی خوب روستایی با تاکید بر عملکرد دهیاری‌ها پرداخته شد. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد، سطح رضایت مردم از عملکرد دهیاران در وضعیت مطلوبی قرار ندارد. این یافته با نتایج تحقیقات رضوانی و همکاران (۱۳۹۱) منطبق است، همچنین یافته‌های بدست آمده حاضر با نتایج یافته‌های قدیری معصوم و همکاران (۱۳۹۲) در ارتباط با پائین بودن سطح آموزشی دهیاران و یافته‌های مرادی و پاپ زن (۱۳۹۱) در ارتباط با نقش حکمروایی مطلوب محلی در اثر بخشی عملکرد دهیاران منطبق می‌باشد. به منظور تبیین یافته‌های به دست آمده بایستی این نکته را یادآور شد که بر اساس یافته‌های حاصل از مطالعات میدانی و هنگام اجرای پرسشنامه‌ها و سؤال از مردم در ارتباط با عملکرد دهیاری‌ها، آنان رضایت لازم را در این زمینه نداشتند. از نکات قابل توجه در پاسخ مردم نسبت به عملکرد دهیاران، نبود شفافیت (به عنوان یکی از شاخص‌های اصلی حکمرانی مطلوب) است. چنانچه یافته‌های تحقیق نیز نشان داد که سطح رضایت مردم از عملکرد دهیاری‌ها در زمینه‌های اقتصادی و فرهنگی در سطح پایین‌تری قرار دارد. عدم وجود شفافیت در زمینه درآمد و هزینه، قراردادهای مالی، میزان بودجه اختصاص یافته به دهیاری به منظور اداره روستا و... از موارد قابل توجهی بود که روستائیان از آن اظهار بی‌اطلاعی می‌نمودند که یکی از اثرات این مسئله کاهش اعتماد مردم نسبت به مدیران روستا بود. بنابراین یکی از نتایج مهم تحقیق حاضر اثرات منفی عدم شفافیت بر حکمروایی خوب روستایی و کاهش اعتماد (به عنوان یکی از شاخص‌های مهم سرمایه اجتماعی) می‌باشد. از سوی دیگر ضعف اقدامات دهیاران در زمینه فرهنگی (شاخص‌هایی مانند تلاش برای بهبود وضعیت آموزش، ارتقاء فرهنگ مطالعه و کتابخوانی به واسطه تجهیز و راه اندازی کتابخانه، زمینه سازی جهت آموزش و استفاده از ICT، تلاش جهت بهبود وضعیت مساجد و حسینیه‌های روستا و...) از دیگر عواملی است که باعث کاهش رضایت مردم از عملکرد دهیاران است. این درحالی است که اکثریت روستائیان اظهار تمایل به منظور مشارکت در این زمینه‌ها را داشتند. از سوی دیگر بایستی این نکته را نیز متذکر شد که دهیاران نیز تمایل به حضور، مشارکت و یاری مردم را داشتند اما نحوه مشارکت دهی مردم و به مشارکت طلبیدن آنها با روشهای متعدد (به عبارت بهتر هنر نحوه به مشارکت طلبیدن مردم)، حلقه مفقود شده این مسئله است که کمک مسئولان سطوح بالاتر

را می‌طلبد. می‌توان گفت با انجام اقدامات و اجرای برنامه‌های متعدد آموزشی و افزایش اختیارات مربوط به حوزه دهیاران می‌توان انتظار افزایش رضایت مردم از مدیریت روستایی در جهت تحقق حکمرانی خوب روستایی را داشت.

منابع

- افتخاری، عبدالرضا و سجاسی قیداری، حمدا.. (۱۳۸۸). بازآفرینی مدیریت توسعه روستایی در ایران، مجموعه مقالات دومین همایش ملی فرهنگ و مدیریت جهادی (جلد دوم)، وزارت جهاد و کشاورزی، صص ۳۶-۷.
- اکبری، غضنفر (۱۳۸۶). سرمایه اجتماعی و حکمرانی شهری، فصلنامه تحقیقات جغرافیایی، شماره ۸۳، صص ۱۵۳-۱۳۵.
- تقدیسی احمد؛ سوری، فرشاد؛ صیدایی، سیداسکندر و کاظمی، زینب (۱۳۹۰). بررسی و تحلیل میزان عملکرد دهیاران در مدیریت روستایی؛ مورد پژوهش: بخش کونانی شهرستان کوهدشت، دو فصلنامه مدیریت شهری، شماره ۲۸، صص ۱۷۰-۱۵۷.
- چوپچیان، شهلا؛ کلاتری، خلیل و شعبانعلی فمی، حسین (۱۳۸۶). عوامل مؤثر بر عملکرد دهیاری‌های استان گیلان، فصلنامه روستا و توسعه، شماره ۳۸، صص ۹۸-۸۷.
- خانی، فضیله و سوری، فرشاد (۱۳۹۱). رویکرد جنسیتی در تحلیل رضایت مندی روستائیان از عملکرد دهیاران: (مطالعه موردی بخش کونانی شهرستان کوهدشت)، فصلنامه جغرافیا، شماره ۳۲، صص ۱۱۹-۱۰۱.
- دربان آستانه، علیرضا؛ رضوانی، محمدرضا؛ مطیعی، سید حسن و بدری، سید علی (۱۳۸۹). سنجش و تحلیل عوامل مؤثر بر حکمروایی روستایی در حکومت‌های محلی (مطالعه موردی: شهرستان قزوین)، فصلنامه پژوهش‌های جغرافیای انسانی، شماره ۷۳، صص ۱۱۸-۹۹.
- دربان آستانه، علیرضا و رضوانی، محمد رضا (۱۳۹۱). تبیین عوامل مؤثر بر حکمروایی روستایی در حکومت‌های محلی، فصلنامه مدیریت شهری، شماره ۲۸، صص ۱۹۸-۱۷۹.
- شاهکوهی، علیرضا؛ سوری، فرشاد و مهدوی، فرشاد (۱۳۹۱). و همکاران، عوامل مؤثر بر میزان رضایت مندی روستائیان نسبت به عملکرد دهیاران: مطالعه موردی بخش کونانی شهرستان کوهدشت، فصلنامه روستا و توسعه، شماره ۵۷، صص ۴۳-۲۱.
- عظیمی آملی، جلال (۱۳۹۱). تبیین حکمروایی خوب در پایداری روستایی، مطالعه موردی: استان مازندران. رساله دکتری، دانشگاه تربیت مدرس.
- غفاری، مسعود و زرین کاویانی، بهروز (۱۳۹۰). بررسی روند مشارکت شهروندان استان کردستان در انتخابات ریاست جمهوری ۱۳۷۶-۸۴، فصلنامه بین‌المللی ژئوپلیتیک، شماره ۲۱، صص ۸۱-۱۰۰.
- فیروزآبادی، احمد (۱۳۸۸). بررسی میزان رضایتمندی روستائیان از عملکرد دهیاری‌ها، تهران: مرکز پژوهش‌های شهری و روستایی سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور.
- فاطمی‌نیا، سیاوش (۱۳۸۶). فرهنگ شهروندی محصول و محمل حاکمیت خوب، سازمان کارا و شهروند فعال، فصلنامه رفاه اجتماعی، سال هفتم، شماره ۲۶، صص ۵۸-۳۵.
- قدیری معصوم، مجتبی؛ طالقانی، غلامرضا و کوهستانی، حسین (۱۳۹۲). آسیب شناسی دهیاری‌های آذربایجان شرقی، فصلنامه روستا و توسعه، سال ۱۶، شماره ۱.
- مرادی، خدیجه و پاپ زن، عبدالحمید (۱۳۹۱). ارائه الگویی به منظور شناسایی عوامل بستر ساز موفقیت دهیاری‌ها، فصلنامه پژوهش‌های روستایی، سال سوم شماره دوم، صص ۲۰۲-۱۷۵.
- می‌دری، احمد، ۱۳۸۳، مقدمه‌ای بر نظریه حکمرانی خوب، فصلنامه علمی پژوهشی رفاه اجتماعی، سال ششم، شماره ۲۲، صص ۲۸۷-۲۶۱.

وودز، مایکل (۱۳۹۰). جغرافیای روستایی فرایندها، واکنش‌ها و تجربه‌های بازساخت روستایی، ترجمه: محمدرضا رضوانی و صامت فرهادی، تهران، انتشارات دانشگاه تهران.

یزدانی زنوز، هرمز (۱۳۸۴). بررسی نقش شفافیت در تحقق حکمرانی مطلوب، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید بهشتی.

Bardhan, P. & et al (2008). Political Participation, Clientelism and Targeting of Local Government Programs: Analysis of Survey Results from Rural West Bengal, online: <http://www.emlab.berkeley.edu/users/webfac/bardhan/political.pdf>.

Dwyer, L. & et al (200). Destination and enterprise management for a tourism future. *Tourism Management* 30 (1), 63-74; on line: <http://dx.doi.org/10.1016/j.tourman.2008.04.002>.

Frank, M. & et al (2013). Social capital and governance for sustainable rural development, *Studies in Agricultural Economics*, pp 104-110.

Go, F.M. & Trunfio, M. (2011). E-Services Governance in public and private sector: a Destination Management Organization Perspective, Wien: Springer, pp10-19.

Heck, B.V (2003). Participatory Development: Guidelines on Beneficiary Participation in Agricultural and Rural Development, Rural Institutions and Participation Service, Rural Development Division, Food and Agriculture Organization of the United Nations, (2nd Edition) Italy: Rome.

IMF (2002). The IMF's approach to promoting good governance and combating corruption- A guide, available at: <http://www.imf.org/np/gov/guide/eng/index.html>.

Jennings, M. (2007). 'A very real war': popular participation in development in Tanzania during the 1950s and 1960s, *International Journal of African Historical Studies*, 40(1), pp. 71-95.

Kaufmann, D. & et al (2004). Governance and the City: An Empirical Exploration into Global Determinants of Urban Performance, Discussion Paper in Working Papers and Articles, 2004 World Bank Institute, Washington, Online: <http://www.worldbank.org/wbi/governance/pdf/govcity.pdf>.

Kim, I. (2007). Governance Structure and Performance of Service Delivery in Korean Local Government, online: www.indiana.edu/~wow4/papers/kim_wow4.pdf.

Lange, S. (2008). The depoliticisation of development and the democratization of politics in Tanzania: parallel structures as obstacles to delivering services to the poor. *Journal of Development Studies*, 44(8), pp. 1122-1144.

Lemos, M.C & Agrawal, A. (2006). Environmental governance. *Annual Reviews of Environment and Resources* 31: pp297-325.

Loghman, R. (2011). Local Community Based Management as a Good Governance Approach to Rural Poverty Reduction and Sustainable Development in Iran, *American-Eurasian J. Agric. & Environ. Sci.*, 10, pp 174-179.

Mantino, F. (2010). Typologies of Governance Models, National Institute of Agricultural Economics, Rome, Italy (INEA).

Matovu, G. (2003). Policy options for good governance and local economic development in eastern and southern Africa, EBSCO: 14P.

Min, X. (2011). Social Capital and Rural Grassroots Governance in China, *Journal of Current Chinese Affairs*, pp 135-163.

Moore, A. & et al (2005). Putting Out the Trash, Measuring Municipal Service Efficiency in U. S. Cities. *URBAN AFFAIRS REVIEW*, Vol. 41, No. 2, pp 237-259.

Murray L. (2007). Practices of assemblage and community forest management. *Economy and Society*, 36(2), pp. 263-293.

OECD. (2006) *Cities and Regions in the New Learning Economy*. Paris: OECD.

Rao, B. (2008). *Governance – Partnership with People*, CIRDAP, Bangladesh.

Secco, L & et al (2011). How to Measure Innovative Modes of Governance in the EU Rural Policy, Paper prepared for the 122nd EAAE Seminar.

Shah, Iqtidar A. (2009). People's Participation in Rural Development Projects in the North-West Frontier Province of Pakistan: A Comparative Review and Analysis of Sarhad Rural Support Programme (SRSP) and Integrated Rural Development Project (IRDP), *African and Asian Studies* 8 (2009), pp175-184.

- UN (2000). The role of good government in the promotion of human Rights, CHR- Resolution 2000/64, Available at: <http://www.Amuh.org/Final/02/chr-Ilo.pdf>.
- UNESCAP. (2009). Good governance, available at: <http://www.unescap.org/pdf/projects/ProjectActivities/Ongoing/gg/governance>
- Weitz-Shapiro, R. (2008). The Local Connection Local Government Performance and Satisfaction with Democracy in Argentina, Comparative Political Studies, 41, 3: pp285-308.
- World Bank (2003). Better governance for development in the Middle east and North Africa. Available at: <http://www.worldbank.org/wbi/governance>
- Zafra-Gomez, J. & et al (2009). Evaluating financial performance in local government: maximizing the benchmarking value, International Review of Administrative Sciences 2009; 75; pp 151-167.

